

courir et qu'il implore aide et protection... Est-ce que la loi civile n'a pas réglé qu'il fallait soustraire son enfant à un père dénaturé, afin d'en garantir les jours? Pourquoi donc serait-il injuste de faire en faveur de la vie éternelle d'une créature humaine, ce qui serait parfaitement juste pour sauvegarder sa vie temporelle? » Utique gravissime prohibentur hebræorum infantes, invitis parentibus, baptizari; at semel valido, etsi contra vetitum, baptismo collato, jus enascitur in Ecclesia in illos infantulos; est quasi semen, quod e manu furtiva cecidit in alterius campum, quod quidem crevit in arborem, quique non potest pertinere, nisi ad dominum ipsius campi.

« Supposé que l'enfant est baptisé, la question de savoir s'il faut le laisser à son père israélite équivaut à ceci : Un enfant baptisé doit-il être chrétien ou juif? Car, en définitive, il sera ce que son éducation l'aura fait. Cela est si vrai, que lorsque l'Église a pu avoir la certitude morale de la cessation du danger (de séduction paternelle), elle s'est rarement opposée à la réunion du fils chrétien à son père israélite. » Falsum autem quod hic paternum jus violetur; sed jus quod minus est (jus humanæ paternitatis) superatur a jure majore (a jure paternitatis divinæ) quod e baptismo exurgit : « S'il était moralement certain que le maintien intégral des droits de celui qui a engendré l'enfant à la vie terrestre dût avoir pour résultat de méconnaître et de fouler aux pieds les droits de celui qui l'a régénéré pour le ciel, il ne faudrait qu'un peu de foi et de sens commun pour comprendre auquel de ces deux droits appartient la prééminence... Sur quel autre principe donc s'appuie, nous ne dirons pas toute la raison pénale, mais ces réquisitions impitoyables qui arrachent la jeunesse aux douceurs du foyer et aux caresses des parents, non plus pour les placer dans des collèges, mais pour les envoyer au loin affronter le yatagan des Kabyles dans les déserts brûlants de l'Afrique ou le canon des Russes dans les steppes de la Crimée? » En casus noster non absimilis, imo fortior.

Dura forsane alicui videri poterit hæc doctrina; attamen vera est. Et hic verificatur illud Christi : *Non veni pacem mittere, sed gladium; veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filium adversus matrem suam* (Matth. 10). — Sed quomodo hoc concordare potest cum illo Decalogi : *Honora patrem tuum?* Resp. concordat plane; audiatur Gregorius M. (Homil. 37 in Evang.) : *Utrumque agere per discretionem valemus, ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt et quos proximos novimus, diligamus; et quos adversarios in via Dei patimur, odiendo et fugiendo nesciamus.*

Ita in Diario, *La Civiltà Cattolica*, serie III, vol. XII : art. Il piccolo neofito, Edgardo Mortara. — V. *Armonia*, 13 magg. 1860. — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v^{is} Hebræus, Neophytus, — *Prælectiones*

juris canonici habitæ in Seminario S. Sulpitii. Parisiis, 1860; t. II, part. II.

(Q) Page 541.

718. Catechumeni sic dicti a verbo græco *catêchizô* idem significante ac viva voce prima elementa docere : unde *catechismus*, *catechesis* et *catechistæ* ii intelligebantur homines, qui a Catechistis erudiebantur, et ad Baptismum præparabantur. Triplicis gradus distinguebantur, ut communius docent præsertim P. Martène *de Antiquis Ecclesiæ ritibus* : audientes, electi et competentes.

Audientes : ii dicebantur qui Baptismum suscipere desiderantes, admittebantur ad catechismum ut elementa fidei discerent; ipsis permittebatur audire verbum Dei in Ecclesia et cæremoniis Missæ usque ad Offertorium assistere; tunc dicente Diacono : *Catechumeni, discite*, egrediebantur : et ideo pars ista Missæ vocata est *Missa catechumenorum*.

Electi : vocabantur illi qui, absoluto catechumenatus tempore, per scrutinia reperiuntur digni, ut ad gratiam Baptismi admitterentur; hæc scrutinia incipere solebant secunda Quadragesimæ hebdomada, et præcipue habebantur Romæ feria iv majoris hebdomadæ.

Competentes : qui sufficienter probati et capaces reperiuntur, petebant et rogabant ut Sacramentum regenerationis sibi conferretur. Solemniter autem baptizari solebant in vigilia Paschæ aut Pentecostes. — V. Ferraris, *Bibliotheca*, v^o Catechumeni.

Tempus catechumenatus varium fuit et a prudentia Episcoporum pendebat : primum statim conferebatur Baptismus iis, qui sufficienter instructi erant et credebant, ut constat exemplo Cornelii, eunuchi reginæ Candacis, trium et quinque millium una et altera die ab Apostolis baptizatorum : postea diversa statuta sunt tempora, v. g., octo vel etiam sex menses; attamen communius quadraginta dies.

Ritus autem instituendi catechumenos apud veteres situs erat præsertim in signo crucis, impositione manuum cum oratione, exorcismis, insufflatione in faciem, tactibus sputi in nares et aures, Olei sancti unctione in pectore et scapulis, etc. Nunc cæremonia catechumenatus fit immediate ante Baptismum, uti in Rituali.

719 An (quæres) *baptismo adulatorum præmitti debeat confessio sacramentalis?* Negative, quia peccata ante baptismum commissa non sunt materia sacramenti pœnitentiæ; neque homo nondum baptizatus illius est capax subjectum. Attamen ex D. Thoma adulti antequam baptizentur utiliter confitentur, non quidem ad absolutionem, sed ad

humilitatem, ad instructionem, etc., prout olim erat in usu non solum apud Tertullianum (*de baptis.*), sed etiam in Actis Apostolorum (c. xix, v. 18) : quanquam hæc confessio verosimilius erat generalis et publica. — Item neque ad confessionem tenentur tales adulti statim a baptismo; quia per hoc jam ablatum est *totum id quod veram et propriam peccati rationem habet*, ut ait Tridentinum (sess. v, c. v, *de pecc. orig.*). Item neque in Baptismo adultorum adjungi debent opera satisfactoria, cum baptismus remittat omnem culpam et pœnam. Bouvier, Dens, cum D. Thoma.

Quid (quæres) si quis adultus suscepto baptismo, neget se veram intentionem habuisse? Cum fieri possit ut ipse in actu veram intentionem habuerit, diabolicis exinde stimulis incitatus ad vomitum rediturus proferat mendacium, ideo judex ecclesiasticus sit cautus; clamores aspernetur, respuat juramentum, nisi circumstantiæ antecedentes et subsequentes sint inconcussæ. Si plenissime constet non adfuisse sufficientem intentionem, hortetur hominem illum, ut rite faciat, quod jam irritum fecit; si obstinate repugnat, tunc nihil aliud superest nisi ut remittatur. Si autem res in dubio remanet, non est dimittendus, quia de facto potest esse revera baptizatus; sed retinendus et sub conditione baptizandus. Benedictus XIV, *Instruct. Postremo.*

NOTA. Augustæ Taurinorum (et alibi) Hospitium Catechumenorum erectum est, in quo recipiuntur acatholici pauperes, ut in vera fide instruantur; ad quod quidem sustinendum non pauca subsidia necessaria sunt. Qui porro eleemosyna ad insigne atque adeo laudandam misericordiæ operam concurrat quantam mercedem non merebitur? hic modica pecunia erigit qui sedent in tenebris et umbra mortis, et illos facit videre lumen cœli; ideo nihil dignum potest esse tanto beneficio, nisi regnum cœli: qui fratris animam salvat, animam suam prædestinat. Nostræ igitur regionis parochi ac concionatores summopere curent hortari fideles, ut quomodo potuerint, ita sint misericordes; qui enim miseris succurrit, præmium bonum sibi thesaurizat in die iræ.

(R) Page 544.

720. Per Baptismum omnia omnino remitti peccata et originale et actualia negant hæretici eorumque sectatores, sic nempe ratiocinantes: *Per Baptismum non tollitur concupiscentia; atqui concupiscentia est peccatum.* At non nisi esse potest hæreticorum doctrina, concupiscentiam vere esse peccatum; et sane ea a Melanchthone suorum omnium nomine sic tradita est: *Scholastici* (nempe Catholici) *dixerunt*

concupiscentiam non esse peccatum, sed tantum pœnam, et vocarunt fomitem; nos dicimus et pœnam in rea natura et peccatum esse. Sed contra eos Tridentinum declaravit: *Manere in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur et sentit; quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet* (sess. v, can. v).

Quidquid est contra legem (instabis) *peccatum est; atqui concupiscentia est contra legem: lex enim arguit non tantum consentire vel ire post concupiscentiam, sed ipsum concupiscere.* Hæc Calviniana argumentatio facile refellitur: quidquid est contra legem *voluntarie et libere*, peccatum est, concedimus; quidquid est contra legem *nec libere, nec voluntarie*, peccatum est, negamus. Concupiscentia, porro quia non est in nobis libere et voluntarie, per se peccatum esse non potest, nisi velimus admittere peccata necessaria, quod est absurdum. *Tribus modis* (ait Bellarminus) *concupiscentiæ reatus intelligi potest: 1. dici potest reatus concupiscentiæ reatus ille, qui ab ipsa oritur et in ipsa fundatur, ita ut reus sit qui ipsam habet, quia ipsam habet;... 2. dici potest reatus concupiscentiæ is, quo ipsa facta est, non quem ipsa facit;... 3. dici potest etiam reatus concupiscentiæ is, quem ipsa facit si pertrahit ad consensum, ut non sit proprie homo reus, quia concupiscentiam habet; sed quia concupiscentiæ cedit* (De amiss. grat., l. V, c. xiii).

Si ita est, quomodo (addes) *Paulus concupiscentiam appellat peccatum?* Concupiscentiam appellat peccatum non quasi vere, et proprie peccatum sit; sed metaphoricè, id est per figuram, quam rhetores vocant methonymiam, cum nempe effectus ponitur pro causa: sic dicitur *pallida mors, morbi pallentes, tristis senectus, ira præceps.* Vocavit Paulus concupiscentiam *carnis peccatum* (ait theologus Vega, qui Tridentino interfuit) *quia effectus est et pœna peccati, vel certe quia trahit et invitat ad peccatum; non vero quod eam crediderit proprie esse peccatum, id est divini transgressionem mandati; hæc est expositio a Patribus in hoc Concilio Tridentino* (de Justif., l. XI, c. xv). Idque Concilium expresse declaravit inquiens: *Ecclesiam catholicam numquam intellexisse concupiscentiam ab Apostolo peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat; et si quis contrarium senserit anathemate damnat* (sess. 5, can. 5).

Hæc (dices) *vera erunt, si sermo sit de peccato quod conjunctum habet reatum, sive imputationem et damnationem. Quid si loquamur de peccato, quod sit sine ullo amplius reatu, sine ulla imputatione et damnatione, quia hæc per Baptismum sublata sunt? Revera Tridentinum verba protulit de peccato quod est mors*

animæ, uti legere est in canone secundo sessionis quintæ. Hæc fuit quidem contentio ab hæreticis in dicto Concilio proposita; concedebant nimirum Lutherani et Calvinistæ per Baptisma deleri penitus reatum et imputationem peccati originalis; sed simul contendebant ipsum peccatum adhuc in renatis manere, licet sine imputatione et damnatione: Peccatum remittitur in Baptismo (inquiēbat Lutherus) non ut non sit, sed ut non imputetur. Et Calvinus: Tametsi (renati) adhuc a peccato teneantur obsessi, mortis tamen potestati jam exempti sunt, et omni maledictioni. — Sed contra illos Tridentinum definivit: Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, asserit non tolli totum, id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum non imputari, anathema sit. Futilis autem, ne dicam ridicula est exceptio, qua dicitur Concilium eo in loco loqui de peccato quod est mors animæ; duplex enim Concilii definitio distinguenda est pro duplici hæreticorum errore profligando in sessione quinta. Quidam nempe tradebant Adæ prævaricationem ipsi soli nocuisse, et non ejus propagini; vel saltem ejusdem inobedientiæ peccatum mortem quidem et pœnas corporis in omne genus humanum transfudisse, sed non peccatum, quod est mors animæ. Contra hos Tridentinum sic definivit canone secundo: Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, et non ejus propagini asserit nocuisse... aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem et pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod est mors animæ, anathema sit. Lutherani vero et Calvinistæ distinguentes in peccato reatum inter et actum concedebant per Baptisma tolli utique peccati reatum sive imputationem et damnationem, sed contendebant peccatum ipsum remanere actu: istos quoque damnavit Concilium canone quinto, his verbis: Si quis per Jesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur... asserit non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantummodo radi aut non imputari, anathema sit; in renatis enim nihil odit Deus. Ergo cujuscumque peccati nomine concupiscentiam appellent adversarii, in damnationem Concilii semper incidunt.

Verum (instabis) nonne Augustinus expresse docuit: Peccatum originale post Baptisma transit reatu, sed remanet actu? — Fuit hæc petulantissima Lutheri assertio, quam sic refellit Bellarminus: Lutherus crimen falsi commisit; nunquam enim sanctus Augustinus dixit peccatum in aliquo esse, sed non imputari, vel actu manere, reatu transire. Neque enim tam stupidus erat ut non inteligeret, reatum a peccato separari non posse, cum in eodem libro scripserit: Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati (de

nupt. et conc., c. xxvi). Loquitur igitur sanctus Augustinus de concupiscentia, eamque dicit in renatis non esse peccatum, non imputari, nec reos facere, licet maneat quoad actum; quia non cessat prava desideria excitare (De amiss., l. V, c. xiiii). — V. Annali Religiosi, ser. 2, vol. VII, pag. 445: il caso di Gorham.

(S) Page 559.

721. Neque obstat dicere, quod confirmare est actus Ordinis; delegatio enim hac de re est actus jurisdictionis, quam quidem, renuente Pontifice, non habent Episcopi, ut tradit Benedictus XIV (*De Syn. Diœc.*, l. VII, c. vii et ix). Hinc versus illi:

*Chrisma nequit validum simplex conferre Sacerdos,
Ni sibi donetur per Papam tanta potestas.*

Quod ut plenius intelligatur, sciendum non unum esse usum in orientali et occidentali Ecclesia hac de re: « Exploratum est (ad rem Perrone in suo *Compend.*) ex certissimis documentis, quæ proferunt Morinus, Lupus, Holstenius, Goarius, ac Renaudotus, ab immemorabili consuevisse Episcopos græcos et orientales demandare Presbyteris munus adminstrandum hoc Sacramentum, qui mos apud ipsos adhuc perseverat; ex tacita saltem conniventia rom. Pontificum, ut loquitur Benedictus XIV (*De Syn.*, l. VII). Quod vero spectat ad Ecclesias occidentales distinguendum est jus antiquum a jure novo, quod a pluribus sæculis obtinet. Juxta antiquum jus constat ex documentis a Morino prolatis in *Ex recitat. de Sac. Confirmat.* atque a reliquis fundatis auctoribus, potuisse Episcopos etiam in occidentali Presbyteros ad consignandum delegare. Nunc vera hæc delegatio soli rom. Pontifici reservata est pro occidentalibus Ecclesiis, ita ut irritum sit, si, illa non interveniente, Presbyter consignaret. Numquam vero factum est, secus ac contenderint Morinus, Holstenius ac Sirmondus, ut hæc facultas delegaretur Diaconis. Verba enim Innocentii I, epist. ad Decentium, quibus isti innituntur pro hac assertione, de sola manuum impositione super energumenos, intelligi debent. » — V. Liguori, *Opera dogmatica*, sess. VII, c. IV.

Quonam jure (inquires) de fide credendum est, Episcopos esse solos ministros ordinarios Confirmationis? R. Tridentinum unice definivit Episcopum esse ministrum ordinarium hujus Sacramenti, nec esse communem cum presbyteris hanc quam ipse tenet facultatem; at non declaravit quo jure, divino an ecclesiastico id Episcopo competat. Hinc disputant theologi; alii cum Charmes contendunt id esse de divina

prorsus institutione; neque enim tempus adsignari potest quo hæc ordinaria potestas ab Ecclesia fuerit Episcopis tributa; præterea si Ecclesia illam dedit, potest etiam auferre, et sic dogma mutationi subjiceretur. Alii vero docent cum Trombellio hoc esse juris tantum ecclesiastici: idque dicunt magis traditioni conforme; neque enim satis intelligitur quare possint ab Ecclesia deputari extraordinarie ad conferendum hoc Sacramentum etiam presbyteri, si a Christo unice tantum sunt designati Episcopi. Perrone, Knoll, etc.

Dices: Nonne Ananias manus imposuit Saulo, qui illico repletus fuit Spiritu sancto (Act. 9)? Volunt autem Ananiam laicum fuisse: ergo etiam laicus potest conferre hoc Sacramentum. — R. Manuum impositio non ad solam Confirmationem adhibetur; videmus enim illam usurpari ad impetrandum, ad curandum, ad consecrandum, etc. Porro Ananias manum imposuit Saulo, ut visum reciperet, et ut recepto (mediante baptismo quem ei statim contulit) impletur Spiritu Sancto, nempe gratia sanctificante. Illa enim manuum impositio, utpote facta ante baptismum, non potuit esse Sacramentalis.

722. Quare (quæres) confirmatus signatur signo crucis in fronte? Primo quidem (ait perbelle Angelicus) quia insignitur signo crucis sicut miles signo ducis, quod quidem debet esse evidens et manifestum: inter omnia autem loca corporis humani maxime frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegatur, et ideo linitur confirmatus Chrismate in fronte, ut manifeste demonstret se esse christianum; sicut et Apostoli post Spiritum S. acceptum se manifestaverunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundo quia aliquis impeditur a libera confessione nominis Christi propter duo: scilicet propter timorem et propter verecundiam. Utriusque autem horum signum maxime manifestatur in fronte propter duo, scilicet propter propinquitatem imaginationis et propter hoc quod spiritus a corde directe ad frontem ascendunt, unde verecundati erubescunt, timentes autem pallescunt. Et ideo in fronte signatur Chrismate, ut neque propter timorem, neque propter erubescentiam nomen Christi confiteri prætermittat (3 p., q. 72, a. 4).

723. Episcopus graviter peccat, si vel aliena Diœcesi, vel sibi non subditos etiam in sua Diœcesi confirmet sine licentia: imo confirmans in aliena etiam subditos suos, incurrit ex Tridentino ipso jure suspensionem a pontificalibus (sess. vi de R., c. v). Valida tamen est Confirmatio, quia hæc ab Ordine dependet. Ceterum communius et probabilius censent licitum esse in propria Diœcesi alienos subditos confirmare, si præsumatur consensus eorum Episcopi, uti est etiam praxis ubique recepta, vi cuius semper præsumitur, nisi de contrario positive constet; semper enim præsumendum, Episcopos velle oves suas hoc Sacramento

minime privari; cum nullum incommodum ipsis proveniat. — Bouix, *De episcopo*, part. V, c. xvii.

Volunt nonnulli esse mortale collationem Confirmationis extra templum; cum id adversetur constanti Ecclesiæ consuetudini. Sed probabilius alii negant, cum talis consuetudo non videatur obligare sub gravi; obligatio autem levis evanescit, cum aliqua causa rationalis etiam levis existit. Sic enim habet Rubrica Pontificalis Romani: *Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter quocumque die, hora et loco ex causa ad arbitrium Episcopi*. Semper autem licite confertur in domestico Sacello. Ad tempus vero quod spectat, quidquid sit de antiqua consuetudine, jamdiu penes nos usus obtinuit, ut Confirmatio conferri valeat quocumque die festivo vel feriali, et quocumque tempore. Et ideo hodie jejunium tam in confirmante, quam in confirmando de quo loquitur jus, communiter dicunt esse de consilio, non de præcepto: unde sæpe tale sacramentum confertur etiam post ipsum prandium (*cap. Ut jejuni, et Ut episc. de conf. d. 5*).

Præscribit autem Pontificale, ut episcopus induat amictum super rochetum (vel superpelliceum si sit religiosus) ac stolam, pluviale albi coloris, ac mitra et baculo utatur. Quæ omnia omittere verius mortale esset. Sufficit tamen ut baculus maneat publice expositus vel detineatur a Clerico. Imo declaravit S. C. sufficere quod episcopus sine mitra, sola stola adhibita super rochetum (vel superpelliceum si sit religiosus) confirmet. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, nn. 175 et 184.

Est autem notandum Episcopum, nisi eum moralis impossibilitas excuset, mortaliter peccare, si diu differat hoc Sacramentum ministrare, puta ad 8 aut 10 annos, saltem per loca præcipua; cum sit subditos ingenti bono privare: hoc valet maxime pro iis locis ubi juvenili ætate et patria commigrant, nonnisi serius redituri. — Quia tamen illud non est absolute necessarium, ideo difficillimum est tueri teneri episcopum illud ministrare peste laborantibus (ait Benedictus XIV) etsi præstet imitari S. Carolum, qui etiam illis tribuere curavit. — V. Benedictus laud. *de Syn.*, l. XIII, c. xix, n. 6. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 175.

(T) Page 566.

724. In omnibus Sacramentis distinguuntur tria: *Sacramentum tantum*, et est illud quod significat; *res tantum*, et est quod significatur, seu effectus Sacramenti; *Sacramentum et res* et est quod significatur ab uno et significat aliud. Porro in Eucharistia *Sacramentum tantum* sunt species consecratæ, quæ tantum significant animæ

refectionem; *res tantum est gratia; res et Sacramentum tandem est Corpus Christi, quod significatur a speciebus et gratiam significat.*

Reprobandi catechismi, ubi Eucharistia definitur: *Actio seu functio, qua manducatur Christi Corpus et bibitur ejus Sanguis, etc.*; si enim ea sita est in manducatione et potu, jam non erit in re permanente, sed in actione transeunte. Hæc fuit sententia Calvini, qui (ut refert Tournely, *De Euch.*, c. IV, a. 2) dicit l. I *Inst.*, c. XVII, § 37: Eucharistiam esse *actualem actionem, qua manducatur Corpus et Sanguis bibitur Christi*. Item Berti, *De Theol. discipl.*, l. XXX, c. 1, ait: *Opinio eorum qui putant Sacramentum Eucharistiæ situm esse in sola consecratione, sive ut placet Calvinianis, in sumptione sacramentali (panis et vini consecrati) apertissime falsa est; et quantum ad secundam partem hæretica.* — V. it. Bellarminus *De Euchar.*, l. IV, c. 1.

725. Quæres: *In quonam sita est essentia Sacramenti Eucharistiæ?* R. Duæ sunt sententiæ probabiles ac præcipuæ: prima cum Gonet, Salmanticensibus, Solo et aliis docet, quod essentia sive ratio hujus Sacramenti consistit in recto (sive essentialiter) in solis speciebus; Corpus autem Christi pertinet ad Sacramentum tantum in obliquo, id est tanquam quid extrinsece connotatum a speciebus. Probat ex Tridentino, ubi: *Si quis negaverit in SS. Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter, et substantialiter Corpus et Sanguinem D. N. J. C. anathema sit* (sess. XIII, can. 1); ergo si corpus continetur in Sacramento, sequitur quod species sint Sacramentum tantum continentes Corpus Christi, ne dicatur Corpus Christi contineri in seipso.

Secunda sententia cum D. Thoma, Continuatore Tournely, Suarez, etc., tenet Sacramentum Eucharistiæ consistere essentialiter æque in speciebus ac Corpore Christi; quia ex Corpore Christi atque ex speciebus unum fit Sacramentum. Christus autem continetur in Sacramento tanquam pars in toto, uti anima in homine; non vero tanquam aliquid extrinsecum a ratione Sacramenti; sicque intelligendus textus Tridentini. Confirmatur ex D. Augustino, qui docet hoc Sacramentum *duobus constare, visibili elementorum specie, et indivisibili D. N. J. C. Carne et Sanguine... sicut Christi persona constat ex Deo et homine* (Relatus in Can. *Hoc est* 48, dist. 2 de consecr. — V. Li-guori, *Opus Mor.*, l. VI, n. 190).

Contentit autem Bellarminus cum aliis totam rationem hujus Sacramenti salvari in sola specie panis aut vini seorsim sumpta; nam quælibet species habet rationem integri convivii, cum per concomitantiam sanguinis veniant sub specie panis et contra. Sed probabilius Lugo, Tournely et alii negant; quia licet per concomitantiam Corpus Christi veniat sub specie vini et contra (quod sufficit ad totum assequendum

fructum Sacramenti); hoc tamen per accidens evenit, quia nunc sanguis non potest a corpore separari: sed non per se, nam si triduo a morte Christi Apostoli celebrassent, sanguis non venisset sub specie panis. Unde, cum sub altera tantum specie vi verborum et per se ponatur tantum corpus vel sanguis, non potest per se significari per alterutram speciem tota refectio cibi et potus. Et pro hac sententia videtur expresse stare D. Thomas (3 p., q. 75, a. 2).

(U) Page 578.

726. a. Contra ipsum *transsubstantiationis* nomen insurgunt hæretici, contententes nempe illud prorsus esse novum et veteribus inauditum. At frustra, et 1. etiamsi ita esset, nemo tamen vetat, quominus Ecclesia ad novas hæreses præfocandas novis interdum utatur nominibus, ut ita dogmata antiquissima firmiter conserventur; — 2. falsum est nomen ipsum fuisse veteribus inauditum; refert enim Baroni- us illud inveniri in confessione Albigensium anno 1278; — 3. veteres dogma *transsubstantiationis* indicare consueverunt vocibus idem omnino significantibus: alii docent panem et vinum in Christi Corpore ac Sanguinem *converti*, ut Cyrillus alexandrinus; alii *mutari, transmutari, immutari*, ut Cyprianus, Cyrillus hierosolymitanus, Ambrosius, Chrysostomus, Damascenus; alii *transire, transformari, fieri, trans-elementari*, ut Remigius remensis, Theophylactus, Augustinus, etc.

Post editam Bullam dogmaticam *Auctorem fidei* videntur nobis emendandi, si qui adhuc sint, Catechismi Diocesani, in quibus *transsubstantiationis* nomen omittitur; cum talis omissio facile possit ætate nostra haberi tanquam *suspiciosa*, eo tendens, ut notitia subtrahatur *articuli ad fidem pertinentis, tum etiam vocis ab Ecclesia consecratæ ad illius tuendam professionem adversus hæreses; tendique ad ejus oblivionem inducendam, quasi ageretur de quæstione mere scholastica* (V. laud. Bulla, prop. 29). Neque etiam posset a nobis probari Theologus qui de more sacram Synaxim appellat *convivium panis et vini consecrati*: Ecclesia enim eam vocat *sacrum convivium, in quo Christus sumitur* (non panis ergo, et vinum), *recolitur memoria passionis ejus, et futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

b. Catholica Ecclesia dogma *transsubstantiationis* docuit: at circa naturam hujus divinæ operationis nihil statuit. Scotistæ volunt panem et vinum in instanti consecrationis annihilari, et Corpus ac Sanguinem Christi e nihilo educi seu produci ideo hanc conversionem vocant *productivam*: hoc tamen parum congruit, tunc non jam adesset conversio, sed productio. Thomistæ docent Corpus et Sanguinem Christi

loco panis et vini substitui seu adduci. Vasquez ait transsubstantiationem esse relationem ordinis inter substantiam quæ cessat, et substantiam quæ vi verborum Christi incipit. — Item Ecclesia definiendo totam substantiam panis in Corpus et totam substantiam vini in Sanguinem Christi converti, remanentibus duntaxat speciebus panis et vini, quid sint illæ species, non dixit. Anastasius sinaita, Gaitmundus et alii docent accidentia panis et vini in Corpus Christi transire et in eo subsistere: sic Corpus Christi qualitates suas naturales et gloriosas juxta quas nec frangi, nec pati potest, retinens, qualitates panis et vini induit, et sub eo respectu est album, rotundum, frangibile, etc.: quando autem hostia consecrata dividitur, Christus juxta ens suum naturale non frangitur, sed totus a seipso separatur, et totus est sub singulis specierum partibus. Cartesius censet accidentia panis et vini in alia materia perseverare; supponit enim inter vini et panis particulas reperiri spatiosa aere vel alia materia plena. Maignan vult Deum nullo mediante corpore easdem producere sensationes quæ per panem et vinum immittebantur: unde juxta illum species sacramentales nihil sunt ex parte rei.

Quæ omnes hypotheses cum plurimas habeant difficultates, communior evasit sententia Angelici, qui expresse (3 p., q. 77, a. 2) docet *accidentia eucharistica esse sicut in subjecto, in quantitate dimensiva panis et vini remanente, et quantitatem sine subjecto existere; idque Deum sua omnipotentia facere posse. Hinc canit Ecclesia: Sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, latent res eximie.*

Quomodo autem contra incredulos facillime solvantur, omnia quæ contra opponuntur vid. Ventura, *École des miracles*, homel. 51: it. *La raison philosophique et la raison catholique*, vol. III, p. II: *Les harmonies de l'Eucharistie*. — Lacordaire, *Conférence LXXVI*. — Wiseman, *Conférence*. — Moehler, *La Symbolique*, lib. I, c. iv. — Martinet, *Institutiones Theol.*, vol. IV, lib. III, a. 7. — Bossuet *Exposition de la doctrine catholique*, c. xv; it. *Histoire des variations*, etc., lib. II.

Plura alia adversariorum objecta ex ratione petita vel ipse solvit Leibnitzius licet protestans in lib. *Expositio doctrinæ*, etc. Et citare possumus 50 art. Confessionis Calvinistarum, ubi dicitur *mysterium Eucharistiæ altitudine sua omnem sensum prætergredi, omnem naturæ ordinem superare, uno verbo esse cæleste, neque nisi per fidem apprehendi posse.*

727. c. Nos miremur potius tantam Domini dignationem, qua voluit ut sub diversis speciebus, signis tantum et non rebus, laterent res adeo eximie. Concludere possumus cum pio Contensonio: « Sed ut verum fatear, unum est quod ei suavius allicit et arctius stringit et

attentum rapit, modus nimirum amoris qui sine modo est et ultra omnem modum... *Magnum quidem fuit*, inquit S. Thomas (Opusc. de Sacr. altaris), *Christum Dominum seipsum in peregrinationis nostræ socium dedisse; majus vero in pretium redemptionis: hoc tamen donum adhuc est in aliqua separatione ab eo, cui datur. Cum tamen datur in cibum, datur non ad aliquam separationem, sed ad omnimodam unionem. Ununtur enim in unitate corporis et cibus et qui cibum sumit. Videlicet Christus adest vere in Sacramento; absens tamen videri vult, ut amorem probando acuat, acuendo inflammet. Adest, ut auxilium præbeat et solatium; abesse videtur, ut ipsum animus christianus quærat, ipsum appetat, ipsi inhiet, in quem desiderant Angeli prospicere. Denique adest et non apparet; nisi enim adesset, non præberet remedium; nisi lateret, non inescaret appetitum. »*

(V) Page 583.

728. a. Quoad Eucharistiæ asservationem notamus, quod ipsa asservatur etiam in Cathedralibus, quia illæ primæ dicuntur Parœciæ: verum ibi non est asservanda in Altari majori, sed in capella, propter funciones pontificales necessario peragendas ab Episcopo retrorsum ad Altare majus. Permittitur etiam asservari in Ecclesiis regularium, propter necessitatem ibidem præbendi Communionem infirmis. Item in Ecclesiis Monialium viventium in clausura ex Decreto S. Concilii C. 15 maii 1700. Insuper sciendum quod Sedes apostolica licentiam asservandæ Eucharistiæ non solet concedere pro Oratoriis privatis; nec capellis ruralibus, nisi esset ibi populi concursus et distantia a Parœcia. Tandem advertendum jus retinendi claves tabernaculi privative spectare ad Parochum. — V. Liguori, *Opus, Mor.*, l. VI, n. 424. — Card. Petra, qui fuse agit in Constitutione *Transiturus Urbani VI*.

« Quis non summpere doleat (ad rem Stapf, § 222) quod tanta christianorum pars, quibus ceteroquin de vera Christi præsentia certissime constat, in visitando suscipiendoque hoc mysterio adeo segnes et frigidi conspiciantur? Ast materiam dolendi infinities adhuc majorem sacerdotes illi præbent, qui non tantum per integrum diem Christum in ecclesia præsentem ignorare videntur, sed in ipsa quoque celebratione missæ tam præcipitanter ac luride agant, ut populo christiano scandalum, aut fors ipsam suspicionem incredulitatis moveant. » Præstat porro ut Pastor et ipse in hac re sollicitus sit, atque populum suum hortetur ad visitandum SS. Sacramentum ac Virginem Matrem: et insuper doceat, ut qui non potest convenire ad Ecclesiam, id spiritu

domi agat. Omni etiam studio cultum eucharisticum promoveat, et fideles a cunctis irreverentiis retrahat; nam *dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem* (Apoc. 5); et est asylius in calamitatibus, consolator in tristitia, defensor in periculis, etc. — V. Liguori, 1. *Homo apost.*, tract. 7, n. 42. — 2. *Visita ad SS. et a Maria SS.* Opus magno cum plauso ubique receptum; quodque plurimi faciebat Pius VI. — Pagani, *La divozione al SS. Sacramento esposta in visite*. Milano, Pogliani, 1845. — Gourdan, *Sacrifice de foi et d'amour*. — *L'Ora santificata proposta ai divoti del SS. Sacramento del sacerdoti*. Ravina, Canonico Coadj. della Cattedrale di Novara. — Stapf, § 595.

729. b. *Usum exponendi Eucharistiam* publicæ fidelium adorationi, eaque populo benedicendi, et probat auctoritas, et ratio firmat, et pietas suadet; etsi id fiat non solum dominicis et festis, sed aliis quoque diebus. Hæc enim frequens expositio abstrahit a vanis, perplures deducit fideles ad Ecclesiam, impedit profanas in templo profanationes, movetque ad virtutum actus, ad orationis frequentiam, ad Sacramentorum susceptionem. Ubi viget devotio, ait S. Alphonsus noster, et cultus augetur, debita semper obtenta facultate, nescio, præsertim juxta præsentem nostrarum regionum crebrum usum, cur potius non sit laudanda quam improbanda hujusmodi SS. Sacramenti expositio; modo exciperem non sit nimis frequens; nimia enim frequentia esset quidem causa, ut reverentia erga tantum Sacramentum minueretur. — V. Christianus Lupus. *Opusc.*, p. I de processionibus. — Thiers, *Histoire de l'exposition du SS. Sacrement*. — L. Ferraris, *Bibl. Canon.*, vº Eucharistia. — It. Synodus Novariensis *De custodienda Euch.*, p. 88; *De expositione*, p. 97 et 99; *De oratione 40 horarum*, p. 288; *De process. Corporis Domini*, p. 374.

Hinc etiam notandum ex Pontifice Benedicto XIV Constit. *Cum ut* 27 jul. anno 1755, hac in re nemini fas esse novum ritum inducere, privata auctoritate. Hinc, v. g., non licet Eucharistiam deferre contra incendia vel tempestates, hoc enim et novum esset et periculosum et Dei tentatio; et in Novariensi Diocesi sub pœna suspensionis ferendæ id prohibetur. Item non liceret parochi qui oblitus est consecrare hostiam deferendam in processione, particulam consecratam affigere hostiæ non consecratæ, ad auferendam populi admirationem; esset enim illum in materiale saltem idololatriæ crimen advertenter inducere.

c. Si publica adoratio Eucharistiæ diu intra Sanctuarii claustra constiterit, causa fuit *disciplina arcani*, seu lex vetans ne mysteria nostra illico revelarentur, ne facile dicerentur infidelium, imo nec illico aperiebatur catechumenis, uti testatur inter ceteros Augustinus,

Tract. II in Joan. 3 (V. Rohrbacher, *Hist. de l'Église*, lib. LXXIV; et tom. II, n. 898). Porro quando fit publica expositio requiritur decentior altaris ornatus, conveniens cereorum numerus, nempe saltem duodecim ardeant, et omnia religiosa fiant, ut tantam Hostiam decet. Solemnius autem fieri debet expositio 40 Horarum, quam primus invexit P. Joseph mediolanensis Cappucinus anno 1556. Solemnissime vero processio et expositio in die Corporis Domini, cujus festum instituit Urbanus IV an. 1264. — V. Benedictus XIV, *De Festis*; it. *Notificatione XXX*, ubi de expositione et benedictione; *Notificatione XIV*, ubi de processionibus et expositione 40 Horarum. — Billuart, *Digress. historica*: de festo Corporis Christi. — Morozzo, *Trattato delle sacre cerimonie*.

NOTA. Benedictus XIV Constitutione *Ab augustissimo* 5 mart. 1744 gravissimas renovat suorum prædecessorum pœnas in reo execrabili furto Hostiæ consecratæ. V. Ferraris, *Bibliotheca Canonica*, etc., vº *Surripientes Tabernaculum*.

(X) Page 588.

730. a. Cum non sit mittenda falx in messem alienam, ideo regula generalis est, ut nemo sine pastoris consensu Sacramenta administret; qui tamen consensus sic hodie communiter explicari solet, ut generatim pro administranda Eucharistia (quod valet etiam de Pœnitentia) sufficiat consensus interpretativus: pro administranda communione paschali (quod etiam extendunt ad Baptismum, et Extremam Unionem) requiratur consensus certo præsumptus in illis gravibus ac particularibus circumstantiis; pro adsistendo vero matrimonio omnino requiratur ad validitatem consensus positivus et datus. Lugo, *De Sac. Euchar.*, dis. 18, sess. 2.

b. Imo, contradicente Parocho, neque ipse Coadjutor titularis deberet Communionem paschalem dare, quia esto quod curam animarum habeat, sed eam non nisi dependenter a Parocho habet; et munera principaliora sunt tantum vel esse debent Parochi.

c. Sunt qui tenent, eum qui, transacto quidem tempore paschali, sed die immediate sequenti communicat, adhuc satisfacere præcepto; quia talis dilatio, etsi culpabilis, minima tamen est; hoc autem præceptum admittere debet parvitatem violationis. Sed hæc singularis opinio, quam vix reperies in Diana ac Pasqualigo, communiter et merito rejicitur; nam præceptum grave est communicandi Paschali tempore, at qui communicat die licet immediate sequenti sine causa, non amplius potest dici communicare Paschali tempore; ergo jam est trans-

gressus grave præceptum; etenim tempus quando absolute et rigorose determinatum est, consistit in indivisibili. Nonne qui uno tantum puncto ab aliquo territorio egressus est, totus est egressus, adeo ut non amplius possit adstringi ad illius loci leges? Ita etiam qui uno tantum die egressus est, ut ita dicam, a tempore Paschali, totus est egressus, neque amplius valet communicare tempore utili.

d. Pœna Concilii in non communicantes non incurritur, nisi post iudicis sententiam; non eam marte suo potest infligere parochus. Interdictum est ferendæ sententiæ; privatio vero sepulturæ ecclesiasticæ jurisdictionem supponit in foro externo. Hodie nemini solet hac ratione sepultura negari, nisi certo constet, quod sciens volens decessit impœnitens; item nec ideo potest arceri ab ingressu ecclesiæ. V. Ferraris, *Bibliothec.*, etc. V. Pascha, Paschalis Communio. — *Analecta juris Pontificii*, t. IV, v: de la confession annuelle et de la communion pascale.

e. Qui sacrilege communicavit in Parœcia, non est necesse ut iterum in Parœcia communicet; sed sufficit, ut rite communicet quocumque loco. Nec tenetur ad Communionem in parœciali Ecclesia repetendam, qui infirmus Viaticum suscepit domi tempore Paschali: sic nempe fert usus. *Gury contra Collet*.

f. Qui prævidens impedimentum communicandi in Paschate, Communionem anticipavit ante tempus paschale, si in Paschate cesset impedimentum illud, iterum communicare debet ipso Paschæ tempore, etsi anticipando habuerit intentionem satisfaciendi præcepto; intentio enim nequit efficere, ut actus positus tempore, quo nondum cœpit obligatio, sit satisfactorius: sic præcepto Missæ non satisfacit qui prævidens se die dominica impeditum iri, Missam audit die præcedenti. Unde colligitur, quod nondum cœpto paschali tempore, nemo tenetur ad præveniendum, etsi postea impediturus, ut communiter dicunt et recte contra Layman et Habert: ad differentiam confessionis, quia cum quis peccavit mortaliter, jam obligationem contraxit confitendi intra annum: quare prævidendo auferendam sibi fore in posterum facultatem confitendi antequam annus finiatur, tenetur prævenire. Sed hoc non procedit pro communionem, quia debitum communicandi non incipit nisi cœpto tempore paschali, unde si fieret ante illud tempus, communio non esset adimpletiva præcepti, quod nec existit modo, nec unquam existit; sed eo incepto, jam obligatio urget: unde si jam cœpto paschali tempore quis prævideat se non posse amplius in Paschate communicare, nisi statim id faciat, tenetur illico ad Communionem; quia præceptum jam urget et impellit. — V. Liguori, *Op. Mor.*, VI, n. 298; *Ho. Ap.*, tr. XII, n. 40.

(V) Page 590.

731. Quoad Communionem paschalem quædam notanda tum quoad adultos; tum maxime quoad pueros, pro Parochorum regimine.

Primo quoad adultos: Parochi est invigilare, et quoad potest curare, ut subditi omnes præcepto Paschali satisfaciant; proptereaque cavere debet, ne schedulas Communionis committat alicui Clerico. Elapso jam tempore paschali, diligenter debet inquirere de iis, qui forte non adimpleverint præceptum, ut eos moneat, urgeat, opportune et importune impellat, nulli parcens, si forsitan ad resipiscenciam adduci possint, in tanta temporum iniquitate. Quot istorum in Missionibus reperiuntur, qui per multos annos omiserunt præcepto satisfacere, quin de hoc Parochus verbum admonitionis cum eis impenderit, qui forte moniti satisfacissent!

« Un fidèle (casum ponimus cum Gousset), désirant faire ses pâques dans une autre paroisse voisine de la sienne, n'ose en demander la permission à son curé, dont il craint un refus, la trop grande susceptibilité, les brusqueries. Ce fidèle a pour motif, ou le besoin de communier immédiatement après sa confession, qu'il a coutume de faire à un prêtre du voisinage, en vertu d'une concession générale de la part de son évêque ou de son curé; ou la crainte plus ou moins fondée d'être une occasion sacrilège pour son curé, *quem credit versari in consuetudine graviter culpabili*; ou une certaine antipathie naturelle pour ce curé, une répulsion involontaire qu'il ne croit pas pouvoir surmonter. Le curé, le prêtre qui connaît la position de ce fidèle pourra-t-il le communier sans l'obliger à recevoir une seconde fois la communion dans sa paroisse? On peut le communier, et par cette communion il remplira le devoir pascal. Si dans le cas dont il s'agit, on ne peut présumer le consentement du curé, on peut, on doit même présumer le consentement de l'évêque. « Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris. » L'esprit de l'Église est de faciliter à ses enfants l'accomplissement de leurs devoirs en matière de discipline; le prêtre éclairé le comprend, et ne confond point les intérêts de la religion avec les intérêts de l'amour-propre. »

732. *Secundo quoad pueros*: tria maxime curare debent Parochi in tanta re, a qua bonum vitæ futuræ pendet, nempe admissionem, instructionem et praxim.

1. *Admissionem*: hac de re audiendus Abrate, *L'Esprit du Curé*, vol. II, qui Parochum sic monet: « Bien que vous deviez prendre garde d'admettre qui que ce soit à cette table des anges avant de l'avoir examiné et trouvé passablement instruit des choses nécessaires, évitez

néanmoins de suivre la sévérité de ceux qui, en voulant trop exiger des enfants et les soumettre préalablement à trop d'épreuves, se mettent dans le cas de les admettre ensuite, lorsque le démon s'est déjà établi dans leur cœur. Si la première communion se faisait par la jeunesse dans un état d'innocence, oh! comme il en résulterait des fruits plus délicieux au profit du catholicisme; une plus forte impulsion pour le bien; un charme plus sensible pour les fidèles! Aujourd'hui que le vice semble plus précoce, avancez aussi l'antidote qui prévienne contre ses conséquences désastreuses; et, quand vous verrez le jeune homme parvenu à une connaissance suffisante de ce qu'il va recevoir, permettez aussitôt qu'il s'approche du vrai soutien de l'âme, et qu'il s'assure l'augmentation de la grâce, dont le retard laisserait la ruine spirituelle se développer invinciblement.

« Qu'il serait cruel, s'il existait, le curé qui refuserait à la tendre jeunesse de ses paroissiens un bienfait aussi signalé! Il irait contre la volonté et l'ordre exprès de notre mère la sainte Église, qui veut que tout chrétien, aussitôt qu'il en est capable, s'approche dévotement et sans délai du pain substantiel de la vie éternelle.

« S'il se trouve quelque enfant réellement plus étroit d'esprit, et que ce malheureux ne corresponde pas à vos prévenances, ayez pour lui une compassion particulière: *Quod si nimis tardus est, misericorditer sufferendus est, breviterque decursis ceteris, ea quæ maxime necessaria sunt inculcanda sunt*: ayez recours à la prière auprès de Dieu, pour lui aider à retenir les choses essentielles, *magisque pro illo ad Deum, quam illi de Deo multa dicenda sunt*, vous dit très-bien S. Augustin. S'il vous vient des demi-fous ou des enfants presque stupides, efforcez-vous d'obtenir quelque chose d'eux par des signes et des indices, engageant en même temps leurs parents et les personnes avec lesquelles ils vivent à leur parler souvent des choses de la foi; il ne serait pas du tout impossible aujourd'hui, par exemple, d'instruire même les sourds-muets; votre charité saura certainement vous suggérer les moyens convenables pour arriver à leur faire apprendre ce qui leur est nécessaire pour le salut éternel. » — V. etiam Raineri, *Corso d'Istruz.*, 3 *prec. della Chiesa*. — *Cours d'instructions religieuses*, par le directeur des Catéchismes de Saint-Sulpice. — *Pratique du zèle ecclésiastique*, par M. l'abbé Dubois. Paris.

« Règle générale (ait Gousset): il y a de grands inconvénients à différer la première communion d'un enfant au delà de quatorze ou quinze ans. « Plus on diffère, comme l'a remarqué le cardinal de la « Luzerne, moins les enfants ont de disposition à apprendre, plus les « passions se fortifient, plus les habitudes vicieuses s'enracinent; et « il faut considérer aussi que les enfants du peuple, devenant grands

« et forts, sont plus occupés au travail, et ont moins de facilité pour « fréquenter les catéchismes. » Ait autem Catechismus R.: *Qua vero ætate pueri sacra mysteria danda sint, nemo melius constituere poterit, quam pater, et Sacerdos cui illi confitentur peccata. Ad illos enim pertinet explorare, et a pueris percunctari, an hujus admirabilis Sacramenti cognitionem aliquam acceperint et gustum habeant. Cum autem non possit una regula præscribi, quia aliquibus citius, aliquibus tardius advenit usus rationis et discretio, recte Roncaglia reprehendit parochos, qui indiscriminatim non admittunt ad communionem, nisi pueros in certa ac fixa ætate constitutos; cum potius identidem illos examinare debeant, ut videant eorum discretionem. Cap. penult. caus. 26, q. 6 habetur: Cui penitentia Sacramentum conceditur neque Eucharistia Sacramentum negari debet, si desideret. Et satis inveniatur dispositus.*

Quid si dubitetur de capacitate pueri, vel de ejus dispositione? Plenum rationis usum non habentibus seu semifatis conceditur communio in mortis articulo et paschali præcepto. Quoad ceteros s. dubium non ita sit fundatum de indispositione vel incapacitate, dicimus ipsos, etsi non sit necesse, posse tamen communicari, si jam attigerint ætatem communiter requisitam pro complendo paschali præcepto; neque enim dispositio puerorum æquiparanda adultorum dispositioni; quisque enim eam præbet pro modo ætatis, indolis, etc. — Ceterum si dubium sit fundatum, differenda communio, ut melius disponantur pueri; hoc enim Sacramentum exigit majorem quam cetera dispositionem et curam ad omne periculum irreverentiæ vitandum. Lugo, *De Euchar.*, disp. 13, sect. 4. — Liguori, *Op. Mor.*, l. VI, n. 293, et 300.

2. *Instructionem*: patet ex dictis. Ex instructionis defectu evenit, ut res adeo excellens fiat nullo fere devotionis sensu, nulloque vite profectu. Cum puerorum ætas sit nimium levis, oportet ut industrie patienterque edoceantur, doctrinas eorum tenellæ ætati exemplis, similitudinibus, quoad potest aptando, æmulationem etiam inter illos excitando, etc. Croix (*l. V, n. 750*) has ponit questiones pro puerorum instructione qui prima vice debent communicare: *Quid est communicare?... quid accipitur in Communione?... quid intelligis per Christum Dominum?... estne Christus ubique? quandonam est præsens in Eucharistia?... quid est sub hostia, quid in calice ante et post prolata verba consecrationis?... non videmus Christum ibi, sed omnia apparent ubi antea; quomodo id possibile est?... unde sumus certi quod ita sit, adeo ut possimus hoc firmiter credere?... unde scimus quod Deus hoc dixit?... Quid est in vase quod custos porrigit post Communionem?* (Resp. est tantum vinum vel